

DET KONGELIGE DIGITALISERINGS-
OG FORVALTNINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortingets kommunal- og forvaltningskomite

0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/112-2

12. januar 2024

Dok. 8: 46 S (2023–2024) Representantforslag om Norges neste steg for kunstig intelligens

Jeg viser til brev fra Kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda Hofstad Helleland, Nikolai Astrup, Anne Kristine Linnestad, Margret Hagerup, Sveinung Stensland og Svein Harberg om Norges neste steg for kunstig intelligens, datert 5. desember.

Under finner dere mine vurderinger av de 20 forslagene fra representantforslaget:

- 1. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en digital lovvask, der det kartlegges hvilke deler av lovverket som er utydelige i møte med ny teknologi som kunstig intelligens. Kartleggingen bør ha særlig fokus på åpenhet og innsyn, rettssikkerhet, personvern og forbrukerrettigheter. Resultatet fra kartleggingen skal gjøres kjent for Stortinget.**

Verden står midt i en teknologidrevet samfunnsutvikling som bringer med seg enorme muligheter, men også nye problemstillinger og samfunnsutfordringer.

Nylig ble det oppnådd politisk enighet i EU om forordningen om kunstig intelligens. Dette er et viktig og stort skritt på veien til å få et felles europeisk regelverk, som skal sikre trygg bruk av kunstig intelligens og et høyt nivå av beskyttelse av våre grunnleggende rettigheter og felles verdier i Europa, slik som rettssikkerhet, demokrati, helse, miljø og sikkerhet. Samtidig skal regelverket legge til rette for innovasjon, forskning og evnen til å konkurrere globalt.

Regjeringen følger prosessene i EU tett, og arbeider for at forordningen kan komme til anvendelse i EØS/EFTA-statene samtidig som den kommer til anvendelse i EU-statene. Dette arbeidet inkluderer å ha et nasjonalt håndhevingsapparat (KI-tilsyn) på plass.

Jeg mener det ikke alltid er slik at lover må endres for at vi skal ha et regelverk tilpasset den teknologiske utviklingen og samfunnets behov, men vi trenger god rettspleie og veiledning til de som anvender lovene. Etter min vurdering kan arbeidet med regelverk ikke løses med én digital lovvask.

Jeg er opptatt av at regelverket skal være mest mulig teknologinøytralt og digitaliseringsvennlig. I juni 2023 nedsatte regjeringen en hurtigarbeidende arbeidsgruppe ledet av Justis- og beredskapsdepartementet som skulle utarbeide en plan for rettidig innlemming og god gjennomføring av EUs forordning om kunstig intelligens, samt vurdere nasjonalt reguleringsbehov på sivil side. Arbeidsgruppen understreker at norsk lovgivning i all hovedsak er teknologinøytral og dermed vil gjelde uavhengig av om KI-systemer er benyttet eller ikke, og anbefaler ellers at den enkelte sektoren følger opp reguleringsbehov etter hvert som de oppstår. Det inkluderer eventuelt behov for lovhjemler som legger til rette for innsamling og bruk av personopplysninger til utvikling eller bruk av KI-systemer, og regulering av merking av KI-generert innhold. Dette vil jeg følge opp fremover.

2. Stortinget ber regjeringen utrede godkjenningmetoder for systemer med kunstig intelligens som har potensielt svært alvorlige konsekvenser ved feil i anvendelsen, men som allikevel kan ha særskilt stor samfunnsnytte.

Produkter og systemer som bruker KI må være trygge å bruke. KI-forordningen vil bli viktig for å regulere KI som en komponent i løsninger for transport, medisinsk utstyr og viktig infrastruktur som varme, gass eller elektrisitet. I tillegg vil det stilles krav til bruk av KI-baserte løsninger på områder som politi, domstoler og immigrasjon, i løsninger for rekruttering og vurdering av arbeidstakere, løsninger for opptak og vurdering av studenter, og i offentlige løsninger som fatter viktige enkeltvedtak. Det ser også ut til at forordningen vil omfatte såkalte grunnmodeller, det vil si modeller som kan ha svært brede bruksområder. Enkelte bruksområder vil bli forbudt.

Regjeringen jobber for at Norge skal være forberedt, slik at vi er klar til å ta i bruk dette regelverket i Norge samtidig med EU-landene. Parallelt med at EU har forhandlet om formuleringene i selve lovteksten, har EU-kommisjonen satt i gang arbeid for å få utviklet standarder som skal støtte forordningen. Dette er arbeid Norge deltar i gjennom blant annet Standard Norge.

3. Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for regulatoriske sandkasser innenfor digitale teknologier som kunstig intelligens og opprette en egen regulatorisk sandkasse for helseteknologi.

Terminologien «regulatorisk sandkasse» benyttes i ulike sammenhenger, og ofte med ulikt innhold. I Norge forstås ofte «regulatorisk sandkasse» som en utvidet veiledningstjeneste. Datatilsynets regulatoriske sandkasse er en slik utvidet veiledningstjeneste, og den var en av de første i sitt slag i Europa. Norge er så langt det eneste landet i EØS-området som allerede har høstet praktiske erfaringer fra et slikt initiativ.

Regulatoriske sandkasser kan også ha mandat som går ut over det å drive utvidet veiledning, for eksempel kan de ha hjemler til å gi dispensasjon fra gjeldende regelverk for å teste ut ulike teknologier eller forretningsmodeller. Helse- og omsorgsdepartementet vil ikke anbefale å etablere en regulatorisk sandkasse som kan gi slike dispensasjoner fra krav i lov eller forskrift for å teste ut nye teknologier og tjenester basert på kunstig intelligens i helsesektoren. I stedet vil man satse på ulike veiledningstjenester knyttet til bruk av kunstig intelligens i sektoren.

Programvare som bruker kunstig intelligens regnes som medisinsk utstyr dersom utstyret har et tiltenkt medisinsk formål og faller inn under definisjonen av medisinsk utstyr i regelverket. I enkelte tilfeller kan slike produkter også falle inn under regelverket for legemidler. For legemidler og medisinsk utstyr er det i all hovedsak et totalharmonisert regelverk innenfor EØS-området. Etablering av en regulatorisk sandkasse for legemidler og medisinsk utstyr med unntak fra regelverket, forutsetter derfor hjemmel for dette i EØS-retten. Slik hjemmel finnes per i dag ikke.

Det er viktig at nye teknologier, tjenester og medisinsk utstyr som tar i bruk kunstig intelligens og andre tjenester som testes ut i helsetjenesten, oppfyller lov- og forskriftskrav, herunder krav til etikk og helsefaglig forsvarlighet.

I helsepersonelloven § 29 er det presisert at adgangen til å gi dispensasjon fra taushetsplikten også omfatter utvikling og bruk av klinisk beslutningsstøtteverktøy. Dette omfatter kunstig intelligens som en integrert del av beslutningsstøtteverktøyet. Helse- og omsorgsdepartementet (delegert til Helsedirektoratet) kan etter søknad bestemme at opplysninger fra pasientjournaler og andre behandlingsrettede helseregistre skal tilgjengeliggjøres uten hinder av taushetsplikt, til et uttrykkelig angitt formål knyttet til utvikling og bruk av klinisk beslutningsstøtteverktøy. Dispensasjonsadgangen omfatter utvikling, inkludert trening av systemet, og videre bruk av treningsdataene i systemet etter at det er satt i drift. Dispensasjonsadgangen er i utgangspunktet tidsbegrenset, men kan fornyes og endres etter hvert som verktøyet tas i bruk og en vinner erfaring med systemet.

Fordi regelverket på dette området kan oppleves som komplisert, er det etablert en tverretattlig veiledning for kunstig intelligens i helsesektoren. Denne veiledningen består av to hovedelementer, hvorav det ene er en nettbasert informasjonsside og det andre er søknadsbasert veiledningstjeneste én til én. Veiledningstjenesten har store likhetstrekk med Datatilsynets regulatoriske sandkasse.

Informasjonssiden på nett inneholder en oversikt over regelverk og veiledningsmateriale, herunder regelverk for tilgang til opplysninger, medisinsk utstyr, personvern og informasjonssikkerhet, samt prosess og hjelp til å løse juridiske problemstillinger.

Når det gjelder tverretattlig én-til-én-veiledning, kan alle virksomheter/prosjekter/miljøer søke om å delta og få veiledning etter flere regelverk i ett og samme møte. Det er

Helsedirektoratet, Statens legemiddelverk og Helsetilsynet som deltar med jurister som kan veilede på disse møtene. Etter avtale kan også andre inviteres inn. Hensikten med disse møtene er å bidra til at prosjekter/miljøer får god kjennskap til regelverkene og at de kan få avklaringer på flere regelverk samtidig. I tillegg får man en harmonisert tolkning av regelverkene. I tillegg får Helsedirektoratet, Statens legemiddelverk og Helsetilsynet løpende signaler om hvor regelverket er uklart, hvilke tema de bør utarbeide skriftlig veiledning om og hvordan de forskjellige regelverkene spiller sammen. Veiledningstjenesten har god dialog med Datatilsynets sandkasse for kunstig intelligens.

Helse- og omsorgsdepartementet er også i ferd med å etablere en veiledningstjeneste for helseteknologi, som del av Helseteknologiordningen. Den nasjonale veiledningstjenesten for helseteknologi har som mål å bidra til at norske leverandører kan få vist seg enklere frem for det europeiske markedet, som vi må forvente at vokser frem gitt at fellesreglene for det europeiske helsedataområdet (EHDS) blir vedtatt og innført.

4. Stortinget ber regjeringen etablere arenaer der næringslivet selv får anledning til å komme med råd og anbefalinger om å utnytte data internt i industrier og dele på tvers av dem.

Næringslivet kan i dag komme med råd og anbefalinger om hvilke data som bør bli prioritert for datadeling, blant annet gjennom Digital Norway og direkte til Digitaliseringsdirektoratet. Som en del av oppfølgingen av rapporten fra ekspertgruppen om deling av industridata fra 2021 har Norway fått i oppdrag å etablere informasjonsarenaer for ulike bransjer der deling av data i verdikjeder kan drøftes.

I 2022 utviklet Digitaliseringsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå en metode for å måle effekt i næringslivet av deling av offentlige data. Metoden er utformet slik at den også kan avdekke hvilken type data det er bruk for i næringslivet, og hvilke eventuelle hindringer som finnes for å få tak i disse.

Datajegeren er en tjeneste for å hjelpe virksomheter å finne og få tak i data. Gjennom Datajegeren får Digitaliseringsdirektoratet innsikt i behov og hindringer for å få mer verdier ut av data.

En annen kilde til råd og anbefalinger på dette området er arbeidet i regi av regjeringens forenklingsprosjekt. Dette prosjektet er organisert av Nærings- og fiskeridepartementet, og har i flere år jobbet for å redusere de administrative kostnadene knyttet til rapportering og kommunikasjon med det offentlige for næringslivet. Som en del av dette prosjektet er det tatt initiativ til en rekke samfunnsøkonomisk innbringende samarbeider i ulike næringssektorer. Disse samarbeidene blir omtalt som offentlig-privat sektorutvikling (OPS).

OPS skal øke konkurransekraften i den enkelte næring og modernisere den offentlige forvaltningens digitale kommunikasjon med næringene. Samarbeidet skal i størst mulig grad være styrt av næringslivet selv. OPS-initiativene har rettet oppmerksomhet mot verdien av å dele data i og med næringslivet, og å se verdikjeder som omfatter både næringsaktører og

forvaltningen som en uavbrutt kjede. Prinsippet om viderebruk av data og at data kun skal samles inn en gang («once only») har vært førende for arbeidet.

Næringsministeren har etablert et årlig møteforum med deltagelse fra næringslivsorganisasjonene, hvor hovedformålet er å få konkrete innspill som kan bidra til å nå forenklingsmålet. Digitalisering og datadeling er en viktig del av dette.

5. Stortinget ber regjeringen vurdere hvor egnet EUs Artificial Intelligence Act er for å ivareta norske interesser, hvilke utfordringer som vil møtes ved implementeringen av forordningen dersom den anses EØS-relevant, og hvordan Norge raskest mulig kan innføre forordningen når den er vedtatt.

EU har nylig oppnådd politisk enighet om KI-forordningen. Arbeidsgruppen som har sett på hvordan KI-forordningen kan implementeres i Norge (se svar på spørsmål 1) har vurdert at KI-forordningen er EØS-relevant og at Norge bør innføre regelverket parallelt med EU. Mitt departement arbeider nå med å forberede slik innføring.

6. Stortinget ber regjeringen jobbe tett med EU slik at Norges interesser ivaretas best mulig i utformingen av standardisering for høyrisikosystemer med kunstig intelligens etter definisjonen til EU.

Se svar på spørsmål 2 og 5.

7. Stortinget ber regjeringen fremlegge en strategi for å sikre at Norge får mest mulig igjen for deltakelsen i Digital Europe, og opprette en medfinansieringsordning for norsk deltakelse i programmet.

Mitt departementet er i gang med å utarbeide en strategi for hvordan Norges skal nyttiggjøre seg deltakelse i DIGITAL-programmet. Arbeidet forventes ferdigstilt i løpet av våren 2024.

Det er gjennom nysalderingen sikret midler til medfinansiering av våre to digitale innovasjonsnav – også kalt EDIH-er. Dette er et svært viktig tiltak under DIGITAL-programmet. De to innovasjonsnavene retter seg inn mot bruk av kunstig intelligens og havrelaterte næringer, og er satt sammen av solide fagmiljøer innenfor sine felt.

Innovasjonsnavene skal hjelpe virksomheter over hele landet med å øke sin digitale kompetanse, teste ut nye løsninger og finne finansiering til videre utvikling gjennom EU-programmet DIGITAL. Pengene som regjeringen setter av, styrker dermed Norges digitale konkurransekraft og forutsetninger for grønn omstilling. Jeg er klar over behovet for medfinansiering til andre prosjekter under DIGITAL-programmet og jobber videre med å tilrettelegge rammevilkår for deltakelse for norske aktører.

8. Stortinget ber regjeringen utarbeide en NOU om konsekvensene generativ kunstig intelligens har for kunst-, kultur- og mediefeltet, og mulige tiltak i møte med konsekvensene.

Regjeringen har forståelse for at generativ kunstig intelligens skaper uro blant kunstnere, kulturarbeidere og blant ansatte i mediene. Generativ KI kan blant annet få konsekvenser for

arbeidsvilkår, for tilliten til medier og myndigheter og til kvaliteten på det digitale ytringsrommet. Også en rekke andre samfunnsområder kan stå foran store endringer som følge av introduksjonen av generativ kunstig intelligens. Utviklingen skjer raskt, og behovet for kunnskap er stort.

Det pågår fortløpende kunnskapsinnhenting om konsekvensene av generativ kunstig intelligens og hvordan samfunnet bør møte dem.

- En interdepartemental arbeidsgruppe (se svar på spørsmål 1) har på oppdrag fra regjeringen vurdert behovet for norsk regulering utover det som følger av EUs forslag til ny KI-forordning. Norsk lovgivning er i all hovedsak teknologinøytral og gjelder enten KI-systemer har vært involvert eller ikke. På opphavsrettens område vil det trolig løpende kunne oppstå problemstillinger etter hvert som teknologien utvikler seg, og her kan det bli behov for rettslige avklaringer.
- Kultur- og likestillingsdepartementet har nylig sendt EUs digitalmarkedsdirektiv på høring. Direktivet inneholder to artikler om tekst- og datautvinning som kan få betydning for adgangen til å trene KI-systemer på opphavsrettslig beskyttet materiale. Høringsfristen er 15. mars.
- Kunstnermeldingen *Meld. St. 22 (2022–2023) Kunstnarkår* ble fremlagt 9. juni 2023, og Stortinget avholdt høring om meldingen i desember 2023.
- Kultur- og likestillingsdepartementet har bedt Nasjonalbiblioteket om å sette i gang et forskningsprosjekt for å undersøke verdien av rettighetsbelagt materiale i trening av norske generative språkmodeller. Relevante norske forskningsmiljøer skal inviteres til å delta og forfatterne og forleggenes organisasjoner inviteres til å følge prosjektet. Etter at resultatene fra forskningsprosjektet foreligger, vil Nasjonalbiblioteket vurdere grunnlaget for en eventuell kompensasjonsordning for norske rettighetshavere, og eventuelt utarbeide forslag til en slik ordning.

Kultur- og likestillingsdepartementet har dialog og møter med interesseorganisasjoner, rettighetsorganisasjoner, arbeidstakerforeninger og enkeltaktører på departementets ulike ansvarsområder for å innhente kunnskap og vurdere behov for tiltak. Dette arbeidet vil fortsette. Det er videre naturlig at Kultur- og likestillingsdepartementets underliggende etater og virksomheter følger utviklingen og fortløpende vurderer om det er behov for å sette inn tiltak.

Jeg vil også trekke fram at regjeringen øker forskningsinnsatsen på kunstig intelligens og digitale teknologier med minst en milliard kroner de neste fem årene. Et av de tre hovedsporene i denne forskningsinnsatsen er forskning om konsekvenser av kunstig intelligens og annen digital teknologi for samfunnet. Sentrale temaer vil være demokrati, tillit, etikk, økonomi, rettssikkerhet, lovreguleringer, personvern, undervisning og læring, kunst og kultur.

I lys av at utviklingen av generativ kunstig intelligens går svært raskt, er Kultur- og likestillingsdepartementets vurdering at ansvaret for kunnskapsinnhenting, konsekvensvurdering og vurdering av mulige behov for tiltak inntil videre best ivaretas av departementene og de øvrige institusjonene som er nevnt.

9. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak for å sikre tilstrekkelig samarbeid mellom tilsynsorganer i møte med kunstig intelligens.

I dag følger ansvaret for tilsyn med kunstig intelligens dagens forvaltningsstruktur og sektoransvar. For eksempel fører Datatilsynet tilsyn med bruk av personopplysninger ved bruk av kunstig intelligens, og har utviklet en egen metode for tilsyn med algoritmer etter personopplysningsloven.

I KI-forordningen er det oppstilt krav til nasjonal forvaltningsstruktur for håndheving av rettsakten. Det legges opp til en forvaltningsstruktur der to funksjoner skal dekkes: akkrediteringsmyndighet og tilsyns- og overvåkingsmyndighet(er). Det ser nå ut til å være politisk enighet i EU om en struktur hvor det skal utpekes eller opprettes én nasjonal KI-tilsynsmyndighet, men hvor deler av tilsynsfunksjonen skal legges til sektormyndighetene. Det nasjonale KI-tilsynet skal ha det overordnede ansvaret for å koordinere, håndheve og implementere KI-forordningen.

I forbindelse med innlemming av rettsakten i norsk lov, er det identifisert behov for en utredning av ny nasjonal forvaltningsstruktur for håndheving av forordningen. Jeg har satt i gang arbeid med en slik utredning, og dette skal etter planen være ferdig til sommeren 2024.

10. Stortinget ber regjeringen opprette et råd for kunstig intelligens som skal være et rådgivende og frittstående organ for å følge med på utviklingen av kunstig intelligens, gi råd i prinsipielle spørsmål rundt teknologien og veilede om ansvarlig bruk av den.

I Norge har vi gode miljøer som utfører disse oppgavene allerede. Både Medietilsynet, Forbrukerrådet, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Datatilsynet, følger utviklingen innen kunstig intelligens og gir råd på sine områder. I tillegg finansierer det offentlige uavhengige organer som Teknologirådet, som har som mandat å vurdere konsekvenser av ny teknologi for samfunnet. Jeg er usikker på om vi vil få bedre løsninger på disse utfordringene gjennom å opprette enda flere organer.

11. Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale retningslinjer for bruk av kunstig intelligens i skolen, som sikrer læringsgevinster, konstruktiv og kritisk bruk av teknologien og et tydelig skille mellom når kunstig intelligens kan og ikke kan brukes i undervisningen.

Alle som vokser opp i dag, vil på en eller annen måte møte kunstig intelligens (KI) i arbeidslivet og samfunnet. Derfor er det viktig at elevene utvikler god digital dømmekraft og blir kjent med nye teknologier. KI gir mange nye muligheter, men utfordrer også

skolehverdagen på flere måter, blant annet med usikkerhet rundt rettferdig vurdering og elevenes digitale sikkerhet og personvern.

Løsninger med generativ KI, som ChatGPT, kan brukes konstruktivt og kreativt av elevene i opplæringen, men de kan også brukes til å unngå nødvendig læringsinnsats. Misbruk av disse verktøyene kan skjule faglige utfordringer slik at eleven ikke får nødvendig hjelp. Det kan være tidkrevende for lærerne å håndtere mistenkt juks, eller å tilpasse vurderingsformene til en ny arbeidshverdag med KI. Per i dag finnes det ikke noen gode teknologiske løsninger som med sikkerhet kan avsløre om elevene har brukt generativ KI til å besvare oppgaver.

Som for andre digitale læremidler, reguleres bruk av KI i skolen i dag gjennom et omfattende sett av lover og forskrifter. Fordi KI kan brukes på svært mange måter, blir det likevel vanskelig å gi enhetlige svar på spørsmål om ytterligere regulering eller retningslinjer for KI i skolen.

Det viktigste tiltaket for *regulering* vil være god og rask implementering av EUs KI-forordning i Norge. De krav som forordningen stiller til KI-systemer og KI-produkter vil gjelde for mange av de KI-verktøyene som tas i bruk i utdanningen. EU-forordningen vil regulere krav til KI-produktene/systemene, men vil ikke regulere når produktene kan tas i bruk av skolen. Utover KI-forordningen har ikke Kunnskapsdepartementet identifisert behov for særskilt rettslig regulering av KI innenfor utdanningssektoren på det nåværende tidspunkt. Kunnskapsdepartementet følger løpende med på utviklingen og vil ta grep der det er nødvendig. I tillegg arbeides det med å vurdere forslagene fra ekspertgruppen for digital læringsanalyse, *NOU 2023: 19 Læring, hvor ble det av deg i alt mylderet? Bruk av elev- og studentdata for å fremme læring*.

Nasjonalt og internasjonalt er det få systematiske erfaringer med å ta i bruk KI i skolen. Dette gjør at det er få holdepunkter per i dag for å utforme klare kunnskapsbaserte retningslinjer, også innenfor enkelte tema. Det viktigste virkemiddelet for å styrke skoleeiers og lærerens vurderinger av KI for bruk i undervisningen vil derfor være pedagogisk veiledning og veiledning om personvernregelverket. Veiledning er også er det virkemiddelet som raskest vil ha effekt.

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har Utdanningsdirektoratet utviklet en webinar- og kompetansepakke om KI rettet mot skoler og lærere. Kompetansepakken er utviklet som en støtte til arbeidet med å forstå og vurdere bruk av tjenester basert på kunstig intelligens i skolen. Innholdet i pakken vil bli videreutviklet og oppdatert jevnlig. Kompetansepakken tar for seg hva kunstig intelligens er og hvordan tjenester og verktøy basert på KI fungerer. I pakken er det spesielt fokus på generativ KI som maskinlæring og språkmodeller. Pakken trekker også frem utfordringer med denne teknologien, spesielt rundt vurdering, kildekritikk, personvern og informasjonssikkerhet. Kompetansepakken legger opp til drøftingsoppgaver og aktiviteter som skal bidra til refleksjoner i profesjonsfelleskapene rundt utfordringer og muligheter KI vil gi i læringsarbeidet. Pakken har også støtte til skoleledere og -iere om

vurdering av tjenester som benytter kunstig intelligens, med tanke på personvern og informasjonssikkerhet.

12. Stortinget ber regjeringen sørge for tilstrekkelig bredde- og spisskompetanse innenfor digitale teknologier som kunstig intelligens i møte med kommende kompetansebehov.

De overordnede målene for dimensjonering av høyere utdanning er å møte studentenes etterspørsel etter utdanning og å sørge for å møte arbeidslivets behov for kvalifisert arbeidskraft. Universitetene og høyskolene er rammefinansierte og har ansvar for å dimensjonere studietilbudene sine i tråd med søkerens ønsker og arbeidslivets behov. I *Meld. St. 14 (2022–2023) Utsyn over kompetansebehovet i Norge* viser regjeringen til behov for kapasitetsvekst i IT-utdanninger hos universiteter og høyskoler både innenfor grunn- og videreutdanninger. Regjeringen forventer at universiteter og høyskoler prioriterer flere studieplasser blant annet innenfor IT i sin dimensjonering av studietilbudene. Regjeringen forventer videre at universiteter og høyskoler gjør løpende vurderinger av framtidige kompetansebehov, både nasjonalt og regionalt, og vurderer tiltak for en mer fleksibel og dynamisk utnyttning av studiekapasiteten.

For hovedopptaket til høyere utdanning i 2023 var det 5625 søkere som fikk tilbud om studieplass innen utdanningsområdet IKT-studier. Det utgjør en økning på 4,9% fra 2022. Det er verdt å merke seg at antall studieplasser innen IKT-fag på langt nær er dekkende for all IT-utdanning vi har. Det er også mange studier innenfor andre studieområder som gir IT-kompetanse. Særlig innen ingeniørfag og andre teknologiske studier vil mange av kandidatene ha IKT-kompetanse.

I statsbudsjettet for 2024 ble det bevilget midler til 100 nye studieplasser i IKT. I revidert nasjonalbudsjett for 2020 ble det som del av Utdanningsløftet 2020 bevilget midler til 4000 studieplasser, herunder om lag 1 500 studieplasser i matematisk-naturvitenskapelige fag med vekt på informatikk og teknologiske fag med vekt på IKT. Disse studieplassene var midlertidige og knyttet til situasjonen i arbeidsmarkedet med høy arbeidsledighet og behov for omstilling. Det ble lagt til grunn at etter hvert som konjunktursituasjonen normaliseres, ville også den samlede studiekapasiteten i sektoren bringes tilbake til det normale. I 2023 ble det begynt en utfasing av disse studieplassmidlene. Kunnskapsdepartementet har overfor institusjonene understreket at dette ikke nødvendigvis innebærer å redusere aktiviteten ved de utdanningene som fikk utvidet kapasitet gjennom tildelingene for 2020–2022. Departementet har videre lagt til grunn at kapasiteten opprettholdes i utdanninger med vedvarende høy etterspørsel i arbeidsmarkedet, og at kapasiteten særskilt opprettholdes i utdanninger innenfor helse- og sosialfag og teknologifag.

13. Stortinget ber regjeringen styrke etter- og videreutdanningen og mulighetene for kompetanseheving innenfor utvikling og bruk av kunstig intelligens.

I årene som kommer vil knapphet på både kompetanse og arbeidskraft være en av de viktigste flaskehalsene for å løse våre største samfunnsutfordringer. For å møte denne

utfordringen er det helt avgjørende at arbeidstakere kan lære og få oppdatert kunnskap gjennom hele arbeidslivet. Livslang læring må skje i et samspill mellom arbeidsgivere, arbeidstakere, universitet, høyskoler og fagskoler. Regjeringen har derfor nedsatt et partssammensatt utvalg for en kompetansereform for arbeidslivet som skal utrede hvordan vi kan få mer læring i arbeidslivet.

Gjennom treparts bransjeprogram for kompetanseutvikling får ansatte i utvalgte bransjer mulighet til å delta i fleksibel etter- og videreutdanning tilpasset sin arbeidshverdag. Fleksibel kompetanseheving er et viktig tiltak for å imøtekomme fremtidens kompetansebehov. I 2023 har Kunnskapsdepartementet opprettet to nye bransjeprogram – ett for Informasjonssikkerhet og IKT, og ett for finansnæringen. I bransjeprogram er det partene selv som definerer kompetansebehovet – slik er vi sikret at kompetansehevingen blir i tråd med det arbeidslivet faktisk trenger.

Vi vet at flere må lære hele livet. Når en bransje ser at det er behov for mer omfattende kompetanseutvikling, kan partene og relevante aktører også vurdere om de kan samarbeide med for eksempel en fagskole. Høyere yrkesfaglig utdanning skal gi kompetanse som kan tas i bruk for å løse oppgaver i arbeidslivet. Her satser regjeringen med nye studieplasser.

Det er knyttet usikkerhet til hvordan de nye teknologiene og digitaliseringen vil påvirke fremtidens arbeidsliv. Forsknings- og høyere utdanningsministeren har derfor besluttet at tema for Kompetansebehovsutvalgets neste rapport skal være *De nye teknologienes betydning for fremtidige kompetansebehov*.

Utdanningsdirektoratet har laget en kompetansepakke om kunstig intelligens i skolen som skal støtte lærere, skoleledere og skoleeiere i en tidlig fase. Den skal bidra til å øke deres forståelse for denne teknologien og legge grunnlaget for refleksjoner i profesjonsfelleskapene rundt utfordringer og muligheter denne teknologien vil gi i læringsarbeidet. Innholdet videreutvikles og oppdateres kontinuerlig.

14. Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid med å styrke kompetanseverifiseringen for realkompetanse og mikrosertifisering.

I videregående opplæring for voksne og opplæring på nivået under innføres en ny hovedmodell for opplæring fra august 2024. Innføring av modulisert opplæring vil gi langt større muligheter til å gi opplæring som er fleksibel både med hensyn på innhold og omfang. Sammen med nye og utvidede rettigheter i opplæringsloven for voksne, vil dette gjøre at mange flere grupper enn i dag vil få en mulighet til å fullføre videregående opplæring. Retten til å fullføre videregående utdanning og retten til å ta et nytt fagbrev for de som har studiekompetanse eller en fagkompetanse fra tidligere, vil også gjøre at mange flere grupper enn i dag vil ha rett til opplæring som voksne. For å fullt ut kunne ta fleksibiliteten i denne nye modellen i bruk, er et godt system for realkompetansevurdering en forutsetning.

Realkompetansevurdering er en rettighet for voksne både i videregående og på nivået under. Voksne skal få opplæring som tar utgangspunkt i det de kan fra tidligere, og få akkurat det de

trenger for å oppnå ønsket sluttkompetanse. Voksne mennesker skal ikke måtte lære om igjen noe de kan fra tidligere. Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) har derfor fått i oppdrag fra Kunnskapsdepartementet å kartlegge bruken av realkompetanse i dagens opplæring for voksne, og vurdere og anbefale ulike tiltak for at dette systemet både skal bli bedre og enklere enn i dag. Direktoratets anbefalinger kommer ved årsskiftet 2023/2024, og oppdraget blir videreført i 2024. Kunnskapsdepartementet tar sikte på å kunne innføre de første tiltakene til implementering av ny hovedmodell i opplæring for voksne fra august 2024.

Mer om realkompetansevurdering

Realkompetansevurdering er viktig for å tilrettelegge for livslang læring, og det er bestemmelser om realkompetansevurdering i all lovgivning på utdanningsområdet. EUs rådsrekommendasjon om godkjenning av realkompetanse (2012/C 398/01) er også innlemmet i EØS-avtalen. Gjennom rekommendasjonen har landene forpliktet seg til at utdanninger helt eller delvis skal kunne godkjennes på grunnlag av realkompetanse. I EU er det utarbeidet en veiledning for arbeidet med realkompetansevurdering, og Norge har deltatt aktivt i arbeidet med 2023-revisjonen av denne veiledningen.

Retten til å søke opptak til høyere yrkesfaglig utdanning på grunnlag av realkompetanse er nedfelt i lov om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven) § 16. Styret ved fagskolene skal selv gi utfyllende forskrift om opptak til den enkelte fagskolen, med krav til formell utdanning eller tilsvarende realkompetanse. I fagskoleforskriften kapittel 2 utdypes retten til realkompetanse som grunnlag for opptak. Realkompetansevurdering kan føre til opptak til fagskoleutdanning eller fritak fra deler av en fagskoleutdanning.

Muligheten for realkompetansevurdering i høyere utdanning ble innført ved en lovendring som trådte i kraft 1. januar 2001, jf. *Ot.prp. nr. 58 (1999–2000)*. Realkompetansevurdering kan foretas i forbindelse med både opptak til høyere utdanning og godkjenning som del av høyere utdanning.

For at en institusjon skal kunne innvilge en søknad om godkjenning av realkompetanse, må den vurdere søkerens realkompetanse som likeverdig med læringsutbyttet som er fastsatt for utdanningen, faget eller emnet som vedkommende søker om å få godkjent (deler av). Bestemmelsene om godkjenning, inkludert realkompetansevurdering, i universitets- og høyskoleloven har blitt gjennomgått flere ganger de siste årene – i forskrift om godkjenning og i lovarbeid, *Prop. 111 L (2020–2021)*, punkt 2.5, og *Prop. 126 L (2022–2023) Lov om universiteter og høyskoler*, punkt 13.4, som nå er til behandling i Stortinget. I begge de ovennevnte lovproposisjonene er det presisert at institusjonene har plikt til å vurdere slike søknader, ettersom beslutningene er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

I regjeringens utvalg for en kompetansereform for arbeidslivet, er ett av punktene utvalget skal utrede nærmere «Hvordan kan det videreutvikles modeller for realkompetansevurdering og verdsetting av kompetanse utviklet i arbeidslivet? Utvalget bør se på fordeler og ulemper ved dagens ordninger med realkompetansevurdering.»

Etter Stortingets behandling av forslaget til ny universitets- og høyskolelov vil Kunnskapsdepartementet utarbeide forskrifter til den nye loven, herunder utfyllende bestemmelser om godkjenning av realkompetanse.

Mikrosertifisering/mikro kvalifikasjoner

I dag finnes det ingen offisiell ordning med mikro/minisertifisering eller minikvalifikasjoner i Norge. Kunnskapsdepartementet utarbeidet et posisjonsnotat om slike minikvalifikasjoner i 2021, i forbindelse med EUs kommunikasjon om Det europeiske utdanningsområdet. Departementet uttrykker i notatet støtte til at minikvalifikasjoner bidrar til et fleksibelt utdanningssystem. I tillegg nedfeller departementet noen prinsipper det er viktig å følge i det videre arbeidet med dette, både nasjonalt og internasjonalt. Prinsippene er at minikvalifikasjoner må kvalitetssikres, at de må være kompatible med resten av utdanningssystemet, og at etablerte europeiske verktøy må benyttes i utviklingen av minikvalifikasjoner.

Kunnskapsdepartementet understreker at minikvalifikasjoner er i tråd med norsk politikk, slik det fremgår av blant annet *Meld.St. 14 (2019–2020) Kompetansereform - Lære hele livet og Strategi for desentralisert og fleksibel utdanning ved fagskoler, høyskoler og universiteter* (2021).

15. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en ringvirkningsanalyse for datasenterindustrien og dens effekter på verdiskaping, bærekraft og grønn omstilling i tradisjonell industri.

Digitalisering står sentralt i norsk bærekrafts- og energiomstillingspolitikk. For regjeringen er det viktig å sikre en robust nasjonal infrastruktur med rask og trygg lagring av nasjonale data og digitale tjenester. Databaserte løsninger kan bidra til industriutvikling, innovasjon og til å kutte utslipp, men løsningene er avhengig av datasenterkapasitet. Det er riktig som det påpekes i representantforslaget, at det vil kreve kraft/energi å legge til rette for en ønsket utvikling innenfor KI og andre databaserte løsninger.

Det vil være nyttig med bredere helhetlig forståelse av hvilken betydning datasentre og kunstig intelligens har på det samlede miljøregnskapet. Som et ledd i dette deltar Kommunal- og distrikts departementet i et flerårig forskningsprosjekt i regi av NTNU. Prosjektet startet høsten 2023 og skal studere datasentre i lys av både global bærekraft, norsk omstillingspolitikk, og ringvirkninger for norske lokalsamfunn. En mer rettet ringvirkningsanalyse for datasenterindustrien og dens effekter på verdiskaping, bærekraft og grønn omstilling i tradisjonell industri som representantene ber om, vil også kunne være et verdifullt bidrag til kunnskapsgrunnlaget knyttet til datasentre og potensialet knyttet til KI. Det vil imidlertid være et svært komplekst og omfattende arbeid å beregne de samlede samfunnsmessige effektene av datasentre på lang sikt. Det er samtidig usikkert hvor konkrete svar det er mulig å hente ut av en slik analyse. Regjeringen vil derfor vurdere om og på hvilken måte et slikt arbeid potensielt bør innrettes.

Jeg viser for øvrig til at det i 2020 ble utarbeidet en ringvirkningsanalyse av gjennomførte og potensielle datasenteretableringer i Norge. Denne analysen hadde fokus på kortsiktige og direkte virkninger av slike etableringer, med hensyn til sysselsetting og verdiskaping.

16. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et nordisk toppmøte om kunstig intelligens.

Nordisk samarbeid innen digitalisering og kunstig intelligens er viktig, og dette er et tema som ofte står på dagsorden i ulike ministerråd. I den sammenheng vil jeg påpeke at det allerede har allerede vært avholdt et statsministermøte om kunstig intelligens i Oslo, i forbindelse med Nordisk råds 75. sesjon. I møtet ble de nordiske statsministrene enige om å sette i gang arbeid for å undersøke hvordan kunstig intelligens kan påvirke demokratiet.

17. Stortinget ber regjeringen løfte samarbeid om nordiskspråklige modeller for generativ kunstig intelligens i Nordisk ministerråd.

Nordisk ministerråd har satt i gang et arbeid med å revidere Den nordiske språkdeklarasjonen. Den reviderte deklarasjonen skal etter planen foreligge i 2024. Norge har både i denne sammenhengen og i arbeidet med nytt kulturpolitisk samarbeidsprogram for Nordisk ministerråd for perioden 2025-2030 understreket betydningen av et godt samarbeid om språk på nordisk nivå, og særlig sett i sammenheng med språk som felles samfunnsinfrastruktur også i Norden. Et eventuelt samarbeid om nordiskspråklige modeller for generativ kunstig intelligens vil kunne løftes i forbindelse med oppfølgingen av Språkdeklarasjonen og det nye kulturpolitiske samarbeidsprogrammet.

18. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer som forbyr samarbeid med utenlandsk etterretning i påvirkningsoperasjoner.

Utfordringene med påvirkningsoperasjoner fra autoritære stater har fått økt oppmerksomhet de siste årene. Slike påvirkningsoperasjoner kan utgjøre en betydelig trussel mot nasjonal sikkerhet og andre grunnleggende interesser i liberale demokratier. Regjeringen er enig i at det er behov for et sterkere strafferettslig vern mot samfunnsskadelige påvirkningsoperasjoner som skjer på vegne av fremmed etterretning.

I forbindelse med justiskomiteens behandling av representantforslag 4 i *dokument 8:51 S (2022–2023) om styrking av rikets sikkerhet og kontraetterretning*, mottok departementet flere kritiske høringsinnspill til Solberg-regjeringens lovforslag, som var rettet mot rettsstridig samarbeid med fremmed etterretningstjeneste om å utøve påvirkningsvirksomhet. Kritikken ble i stor grad begrunnet i forslagetets konsekvenser for retten til personvern og ytringsfrihet. Flere mente at de foreslåtte straffebudene var for vage og vidtrekkende og at dette – kombinert med en vid adgang til å bruke skjulte tvangsmidler etter straffeprosessloven og politiloven – kunne ha en nedkjølende effekt på ytringsfriheten. I lys av innvendingene, mener Justis- og beredskapsdepartementet at det er behov for å stramme inn vilkårene i forslaget, slik at lovforslaget får et klarere og mer avgrenset virkeområde. Utarbeidelse av et revidert lovforslag er høyt prioritert, og regjeringen tar sikte på så snart som mulig å komme tilbake til Stortinget med et lovforslag som vil ramme straffverdige tilfeller av samarbeid med fremmed etterretning om påvirkningsvirksomhet.

19. Stortinget ber regjeringen sikre at sikkerhetsmyndigheter tilgjengeliggjør cybersikkerhetsopplæring til små og mellomstore virksomheter.

Regjeringen har lagt frem en melding til Stortinget om nasjonal kontroll og digital motstandskraft (jf. *Meld. St. (2022–2023)* og *Innst. 247 S (2022–2023)*). Meldingen vektlegger økt bruk av regulering og nasjonalt eierskap og kontroll som sentrale virkemidler. Regjeringen har blant annet fremmet et lovforslag om digital sikkerhet som nylig er vedtatt av Stortinget.

For å bidra til økt samordning og tilgjengeliggjøring av råd og veiledning skal det etableres en nasjonal portal for digital sikkerhet, samt et støtteverktøy til alle norske virksomheter. Målsetningen er at myndighetene skal være mest mulig samordnet og godt koordinert med entydige råd og anbefalinger, og ikke minst gjøre det enklere for sluttbrukeren.

Det er viktig at norske virksomheter er sikkerhetsbevisste; at man forstår hvilke trusler man er utsatt for, hvilke verdier man har og hvor man er sårbar. Det forebyggende arbeidet bør vies stor oppmerksomhet og NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet er i den sammenheng et godt utgangspunkt.

Fra årsskiftet vil Norsk senter for informasjonssikring, NorSIS på Gjøvik, bli en del av NSM. NorSIS arbeider for en trygg digital hverdag, med særlig fokus på allmennheten og små og mellomstore virksomheter. Det vil styrke NorSIS å bli en del av NSM, som er det nasjonale fagmiljøet for digital sikkerhet. Overdragelsen vil også styrke NSM ved å knytte målgruppene tettere til det nasjonale cybersikkerhetssenteret.

Sikkerhetsopplæring av egne ansatte er en avgjørende faktor. Nasjonal sikkerhetsmåned er et viktig tiltak for å øke bevisstheten og har de siste 13 årene blitt koordinert av NorSIS på vegne av Justis- og beredskapsdepartementet. Som del av sikkerhetsmånedens tilbyr NorSIS opplæringspakker til virksomheter. Også NSM og Digidir tilbyr sikkerhetsopplæring til norske virksomheter.

Jeg vil også vise til øvingsportalen ovelse.no, et gratistilbud til alle virksomheter. Portalen tilbyr ulike scenarioer/diskusjonsøvelser med sikte på å gjøre norske virksomheter i bedre stand til å forebygge og håndtere uønskede digitale hendelser.

20. Stortinget ber regjeringen utrede felleskommunale innkjøpsordninger for avanserte digitale teknologier som kunstig intelligens, etter modell av Danmarks KOMBIT.

Kommuner og fylkeskommuner har stor frihet til å samarbeide. Samarbeidet skjer i all hovedsak frivillig. Norske kommuner har i stor grad valgt å samarbeide om innkjøp. Ifølge en rapport fra Oslo Economics om innkjøpssamarbeid i kommunesektoren deltar ca. 70 prosent av landets kommuner i til sammen 36 formaliserte, helhetlige innkjøpssamarbeid. Innkjøpssamarbeidet i kommunal sektor bidrar til bedre behovsdekning, reduserte

transaksjonskostnader, bedre kontraktsbetingelser og kontraktsoppfølging. Samarbeidene gir særlig små kommuner tilgang til en kompetanse som kunne vært uforholdsmessig dyr å skaffe på egenhånd.

KOMBIT AS er en dansk IT prosjektorganisasjon som er heleid av KL (Kommunernes landsforening). Formålet til KOMBIT er å samle IT-kompetansen, skape større innkjøpskraft hos kommunene, hindre monopolpriser og fremme konkurransen på det kommunale IT-markedet. Det er kommunene som selv må vurdere om de skal etablere innkjøpsordninger etter modell av Danmarks KOMBIT.

Statens innkjøpssenter i DFØ har fremforhandlet flere felles rammeavtaler for statlige virksomheter. For eksempel finnes fellesavtaler for audiovisuelt utstyr, ombruk og gjenvinning av IKT-utstyr og PC-utstyr. I regi av DFØ er det også etablert en markeds plass for kjøp av skytjenester. Markeds plassen skal inngå flere parallelle rammeavtaler for skybaserte infrastruktur- og plattformtjenester. Intensjonen er at rammeavtalene vil gi enklere, sikrere og riktigere bruk av skybaserte infrastruktur- og plattformtjenester i offentlig sektor.

Rammeavtalene fra både Statens innkjøpssenter og markeds plassen vil kunne brukes til å kjøpe inn avanserte teknologier. Det kan bli aktuelt å åpne opp for at kommuner og fylkeskommuner på frivillig basis skal få slutte seg til Statens innkjøpssenters fellesavtaler og markeds plassen for skytjenester. Et slikt felles innkjøpsregime på tvers av forvaltningsnivåene vil minne om SKI (Statens og Kommunernes Indkøbservice), som er den nasjonale samarbeidsinstitusjonen for statlig, regionalt og kommunalt innkjøp i Danmark.

Reglementet for merverdiavgift har vært et hinder for å utvikle et slikt samarbeid mellom statlig og kommunal sektor. DFØ har hatt en dialog med Skatteetaten om unntaket i merverdiavgiftsloven for tjenester innen staten får anvendelse i et tilfelle hvor markeds plassen for skytjenester åpnes for kommuner og fylkeskommuner. Utfallet av dialogen vil kunne få betydning for muligheten til å etablere en ordning med et samarbeid mellom stat og kommune om effektive innkjøpsløsninger.

Regjeringen ser det ikke som hensiktsmessig å starte nye utredningsarbeider utover dette.

Med hilsen

Karianne Oldernes Tung